

21 aprilie 1995 - 2021: 26 de ani de la atingerea Polului Nord de către primul român, Teodor Gheorghe Negoită

Florica TOPÂRCEANU (1, 2) și Mihaela COTTA (2)

(1) Institutul de Virusologie „Ștefan S. Nicolau”, Academia Română

(2) Comisia Națională pentru Cercetări Antarctice, Academia Română

Ziua de 21 aprilie este, în fiecare an, un prilej de omagiere a performanței exploratorului român Teodor Gheorghe Negoită de atingere a Polului Nord la 21 aprilie 1995, care a plasat România pe locul 11 în lume la acest capitol temerar (Ref. 1-5).

Dr. Ing. Teodor Gheorghe Negoită (n. 27.09.1946 - d. 23.03.2011) a intrat în istoria neamului românesc ca pasionat speolog, împătimit explorator polar, talentat cercetător științific, excelent ambasador al României la Tratatul asupra Antarcticii și fondator al Stației de Cercetări Științifice Law-Racoviță din Antarctica, care a funcționat în perioada 2005-2015 pe baza unui acord de cooperare între România și Australia și a rămas în istoria României și a comunității științifice internaționale ca prima stație polară de cercetări științifice a României (Ref. 5).

Pentru meritele sale remarcabile în domeniul polar, Teodor Gheorghe Negoită a fost decorat cu *Ordinul Național „Steaua României”* în grad de Ofițer în anul 2000 și ulterior a fost ridicat la gradul de Comandor, în cadrul aceluiași Ordin, în 2008, ambele distincții fiindu-i acordate la recomandarea Președintelui Academiei Române, Acad. Ionel Haiduc (Foto 1, A-B).



A (fotografie realizată de Mihaela Cotta)



B (sursa foto - Ref. 1)

Foto 1. Decernarea distincției Ordinul Național „Steaua României” în grad de Comandor exploratorului polar Dr. Ing. Teodor Negoită, oficiată de Acad. Ionel Haiduc la sediul Ministerului Cercetării, în cadrul conferinței științifice din 28 mai 2009. Foto A - B (de la stânga la dreapta): Acad. Ionel Haiduc, Teodor Negoită și reprezentantul Ministerului Cercetării. Foto B - pe fundal: un poster dedicat Anului Internațional Polar (IPY) martie 2007 - martie 2009.

Deși românul Emil Racoviță a fost primul biolog din lume care a studiat viața în Antarctica în cadrul Expediției *Belgica*, prima expediție internațională cu caracter pur științific, care a și iernat pentru prima oară în Antarctica, România nu a avut, și nu are nici în prezent, un Institut de Cercetări Polare de Stat. Toate celelalte țări care au avut membri în Expediția *Belgica* au în prezent stații de cercetări științifice în Antarctica și Program Național Antarctic, finanțate guvernamental. Cum România nu are aceste structuri științifice, cercetătorii români au beneficiat de varianta pe care a introdus-o Teodor Negoită în cercetarea polară.

Cum a ajuns Teodor Negoită la această soluție, care i-a și deschis calea, mai întâi, spre Polul Nord, este o poveste de viață impresionantă. Ca absolvent al Facultății de Chimie Industrială din Iași (1973) a lucrat ca inginer la două fabrici de zahăr, cea din Sascut, localitatea natală din județul Bacău, și apoi la cea din Timișoara, când a început să exploreze peșteri verticale, fiind apoi atras de ideea explorării peșterilor de gheață. Pe acest făgaș, a inițiat în 1987 *Programul Român de Cercetări Polare*, căruia i-a dat viață după 1989 prin sprijinul acordat de conducerea Institutului de Cercetări Alimentare din București, unde a înființat

un *Laborator de Cercetări Polare*. Aici și-a început cariera exploratorie ca *director de Program Polar și șef de Expediții Științifice Polare*. Timp de 4 ani, cât a lucrat la acest institut, a organizat și condus primele expediții științifice cu echipe românești în zonele înghețate din Arctica, și anume în Insula Spitzbergen (1990, 1991, 1994), nordul extrem al Canadei (1992) și Groenlanda de nord-vest (1994) (Ref. 2, 3). Durata fiecărei expediții a fost de circa 3 luni, pe timp de zi polară (Foto 2 și 3). Cu fiecare expediție pe care o efectua într-o nouă zonă din Arctica, se amplifică și pasiunea sa de a ajunge la Polul Nord.

Ca director de Program Polar, concepusese un *Plan Strategic de Cercetări Polare pe Termen Lung* eșalonat în 3 etape distincte: atingerea Polului Nord, a Polului Sud și înființarea unei baze românești de cercetări științifice în Antarctica. La 9 decembrie 1994, înființează *Institutul Român de Cercetări Polare (IRCP) ca organism privat* cu scopul de a strânge în jurul său oamenii de știință din diferitele domenii pasionați de cercetările polare (Ref. 4), ceea ce îi asigură totodată independența în luarea promptă a deciziilor de participare la expedițiile de mare dificultate și de lungă durată la Polii Pământului, care impuneau și o libertate deplină în stabilirea cooperărilor științifice internaționale în domeniul polar (Ref. 5).



Foto 2. Teodor Negoită explorând o peșteră de gheață
(Sursa foto - Ref. 6: <https://jurnalul.ro/galerie/special-jurnalul/reportaje/exclusiv-pe-urmele-lui-fram-in-memori-am-teodor-negoita-18522475.html>)



Foto 3. Teodor Negoită explorând o zonă din Groenlanda
(Sursa foto - Ref. 6: <https://jurnalul.ro/galerie/special-jurnalul/reportaje/exclusiv-pe-urmele-lui-fram-in-memori-am-teodor-negoita-18522477.html>)

În noua sa funcție, de director al IRCP, începe anul 1995 cu o expediție științifică solitară, în plină iarnă polară, în Insula Spitzbergen; ajunge apoi în două localități de eschimoși, Qaanaaq și Siorapaluq, din nord-vestul Groenlandei, de unde intră pe calota Groenlandei înfruntând furtuna polară și gerul de până la -40°C în cursul nopții. Despre aceste prime expediții solitare, Teodor Negoită ne mărturisește în cartea sa, „Știință pe gheață cu chinezii în Antarctica” (Ref. 2), că intensitatea trăirilor și dificultățile prin care a trecut în Arctica l-au pregătit mai bine pentru Expediția Științifică Internațională, de cercetare complexă, spre Polul Nord, pentru care primise invitație de participare din partea Centrului Expediționar Arctic și a Academiei de Științe a Rusiei, și pentru care se antrenase deja, timp de un an în România, trăgând după el două cauciucuri, 15-20 de km pe zi, simulând tractarea unei sănii de 100 kg spre Polul Nord, pe zăpadă și gheață.



Foto 4. Spre Polul Nord, pe schiuri tractând o sanie de 100 kg
(sursa foto - Ref. 6: <https://jurnalul.ro/galerie/special-jurnalul/reportaje/exclusiv-pe-urmele-lui-fram-in-memori-am-teodor-negoita-18522480.html>)

Obiectivele științifice ale acestei expediții, desfășurată pe schiuri între nordul Siberiei și Polul Nord, la care Teodor Negoită a participat cu dârzenie și entuziasm, au constat în studiul fenomenelor legate de viteza și direcția banchizelor în derivă și modificările gheții marine din diverse cauze. Străbătând banchizele pe schiuri, pe distanța a sute de kilometri, în timp ce tracta o sanie cu greutatea de peste 100 de kilograme, plină cu alimente, combustibil, aparatură, echipament polar (Foto 4), el a recoltat multiple probe din gheața banchizelor, formate în nordul Siberiei și plutind în derivă spre Polul Nord, precum și din apele din jurul Polului Nord, pentru studiul poluării acestora cu radionuclizi, pesticide și metale grele.

Potrivit relatărilor compatriotului nostru, „expediția s-a rezumat la muncă și frig”. Deplasarea membrilor expediției s-a făcut în șir indian, timp de 10 ore pe zi, cu o pauză după primele 5 ore când se întindea cortul pentru masa de prânz și o scurtă odihnă. Peste noapte, își refăceau forțele în cortul întins pe gheață și împrejmuț cu zăpadă, încălzindu-se în sacii sintetici de dormit cu o sticlă cu apă fierbinte. Dimineața se trezeau în cortul plin de zăpadă provenită din aerul umed al respirației care îngheța. De asemenea, în cursul deplasărilor, efectuate în vânt permanent la -45°C , se forma tot timpul gheață între hanorac și restul hainelor. Pericolul degerăturilor la nivelul degetelor și a pielii feței îi pândeau la tot pasul. Rația zilnică de alimente în aceste condiții extreme trebuia să asigure 5000-5550 kcal și aportul de vitamine și minerale. Topirea gheții pentru obținerea apei de băut și prepararea hranei se făceau cu ajutorul unui primus (o lampă mică de gătit) cu benzină. Când întâlneau adeseori marea fără gheață erau nevoiți să aștepte ca aceasta să înghețe câțiva centimetri grosime pentru a porni din nou la drum, dar cu mare precauție și emoții ca nu cumva gheața să cedeze și ei să cadă în adâncul apei Oceanului Arctic (Ref. 2).

În dimineața zilei de 21 aprilie 1995, la ora 6 - ora României, Teodor Negoită ajunge la Polul Nord (Foto 5, A). Chipul lui surprins la acel moment într-o fotografie, cu privirea dârză și țurțuri dantelați de gheață pe stuful bărtii și mustății, este un simbol de curaj și rezistență fizică pentru primul român care a cucerit Polul Nord (Foto 5, B), devenind imaginea emblematică a acestui eveniment istoric.



Foto 5. A și B: Teodor Negoită - primul român ajuns la Polul Nord, 21 aprilie 1995.

(sursa foto A - Ref. 6: <https://jurnalul.ro/galerie/special-jurnalul/reportaje/exclusiv-pe-urmele-lui-fram-in-memoriame-teodor-negoita-18522476.html>; sursa foto B - arhiva Ecaterina Galan, sora exploratorului)

Evenimentul atingerii Polului Nord de către primul român, Ing. Teodor Gheorghe Negoită, a fost marcat pe plan național prin emiterea de către Filatelia Polară a unei medalii omagiale (Foto 6) și de către Rompresfilatelia a unui întreg poștal (plic) cu marcă fixă (150 lei) (Foto 7), ambele cu portretul inginerului. Acestea au fost lansate în ziua de 8 iunie 1996, la Alba Iulia, la vernisajul expoziției interjudețene „A XI-a Bială de filatelie polară”, organizată de Asociația Filateliștilor din jud. Alba (președinte Gh. Hendrea) și gruparea de Filatelie Polară (președinte M. Scarlat).

Aversul medaliei redă portretul exploratorului, din fotografia emblematică arătată mai sus (Foto 5, B), cu înscrisul „PRIMUL ROMAN LA POLUL NORD - ING. TEODOR NEGOIȚA 21.04.1995” în bandă circulară la marginea medaliei. Reversul medaliei prezintă silueta exploratorului și steagul înfipt de el în vârful nordic al globului pământesc sub care apare înscrisul „PROGRAMUL ROMÂN DE CERCETĂRI POLARE” și, în bandă circulară la marginea medaliei, înscrisul „EXPOZIȚIA FILATELICA „BIENALA 11” DE FILATELIE POLARA ALBA-IULIA 1996”.



Ilustrația plicului (Foto 7) reprezintă o siluetă implantând tricolorul românesc la Polul Nord, cu faldurile unei aurore polare în spate și harta zonei arctice cu Polul Nord în față, și portretul lui Teodor Negoiță în medalion.

Potrivit Jurnalului Filatelic publicat on line la 6 mai 2020 de Leonard Alexandru (Ref. 8), expoziția a inclus și un simpozion în cadrul căruia Teodor Negoiță a prezentat și comentat diapozitive realizate în timpul expedițiilor sale polare și a răspuns la numeroase întrebări. La sfârșitul simpozionului, inginerul T. Negoiță a semnat și datat o serie de întreguri poștale obliterate cu ștampila omagială ce i-a fost dedicată, omologată de AFR (Asociația Filarelică Română) cu nr. 383, prezentată în Foto 7.

Pe lângă aceasta, au fost omologate de AFR încă 7 variantele, care pot fi consultate în revista *Filatelia* nr. 6/96, la pagina 18. Din același Jurnal Filatelic, aflăm că Poșta din Alba Iulia a deschis cu acel prilej un oficiu poștal temporar în incinta expoziției pentru a marca evenimentul istoric din 21 aprilie 1995, unde a fost utilizată ștampila omologată de AFR cu nr. 383, dar și alte variante de ștampile incluzând diverse siluete de animale polare (leu de mare, urs polar, balenă, ș.a) și silueta unui vas polar.



Foto 7. Plicul omagial emis de Rompresfilatelia - 08.06.1996
(sursa foto - Ref. 8)

Primele rezultate științifice românești ale Expediției la Polul Nord privind conținutul de metale grele și concentrațiile activității tritiului (^3H), izotop radioactiv al hidrogenului, și ^{137}Cs , izotop radioactiv al cesiului, în apele din Arctica au fost comunicate și publicate în 1997, în Norvegia, așa cum se poate vedea în lista de lucrări prezentată mai jos. Această listă include și lucrările care pun în evidență rezultatele științifice ale cercetărilor pe care Teodor Negoită le-a întreprins în Insula Spitzbergen din Arhipelagul Svalbard, inclusiv în anul 1997, pentru a sublinia importanța datelor științifice furnizate de el pentru știința Arcticii. În acest sens, este demn de remarcat faptul că rezultatele sale științifice sunt citate în Raportul din 2015 al Grupului de Lucru AMAP (*The Arctic Monitoring and Assessment Programme / Programul de Monitorizare și Evaluare a Regiunii Arcticice*) al Consiliului Arctic, principalul forum interguvernamental care promovează cooperarea în Arctica.

Lista lucrărilor lui Teodor Negoită în care au fost publicate primele rezultate științifice românești ale Expediției la Polul Nord și ale expedițiilor sale în Insula Spitzbergen din Arhipelagul Svalbard (Ref. 2, 3)

Negoita T. Gh., Nikolic V., *Persistens Organics in the Arctic Waters*, Third International Conference on Environmental Pollution in the Arctic, Extended Abstracts, 1:247-249, Tromsø, Norway, **1997**.

Negoita T. Gh., Ropotă M., *Analysis of Heavy Metals in the Arctic Waters*, Third International Conference on Environmental Pollution in the Arctic, Extended Abstracts, 1:331-333, Tromsø, Norway, **1997**.

Negoita T. Gh., Pascu Gh. et al., *Analysis of pesticides pollutants accumulated in water samples in the North Pole area*, Fifth SAS Conference, Nice, France, **1997**.

* Negoita T. Gh., *Radioactivity of environmental factors in the Arctic areas*, Third International Conference on Environmental Radioactivity in the Arctic, Extended Abstracts, 2:103-105, Tromsø, Norway, **1997**.

* Negoita T. Gh., *Radionuclide contamination in the Arctic areas*. Fourth International Conference on Environmental Radioactivity in the Arctic. Proceedings, 3:270-272, Edinburgh, Scotland, **1999**.

* Lucrări citate în Raportul AMAP Assessment 2015: *Radioactivity in the Arctic* (Ref. 9)

Cu aceste rezultate excelente, Dr. Ing. Teodor Gheorghe Negoită îndeplinește cu succes prima etapă din *Planul Strategic de Cercetări Polare pe Termen Lung* pe care îl concepușe pentru România, afirmându-se ca lider al cercetării polare românești moderne. Începând cu anul 1996, când înființează, la 10 mai, *Fundația Antarctică Română* ca entitate privată pe care a condus-o în calitate de președinte, Antarctica devine obiectivul său major (Ref. 2, 3) pentru care se va dedica până la sfârșitul vieții cu rezultate remarcabile, între care unele au rămas, până în prezent, unice în istoria polară a României.

Referințe bibliografice:

1. Redacția revistei Market Watch, *Teodor Negoită, omagiat de Ziua națională a României*, 2.12.2011 (http://www.marketwatch.ro/articol/10347/Teodor_Negoita_omagiat_de_Ziua_nationala_a_Romaniei/)

2. Teodor Gh. Negoită, *Știință pe gheață cu chinezii în Antarctica* (capitolul *Școala exploratorului și cercetătorului polar*, p. 13-31), București, 2004, Editura Fundației Antarctice Române, ISBN 973-87807-0-2.
3. Teodor Gh. Negoită, *Ambasada României în Antarctica: Stația Law-Racoviță*, București, 2007, Editura Fundației Antarctica Română, ISBN-10 973-87087-1-0, ISBN-13 978-973-87087-1-6.
4. Wikipedia, Teodor Negoită (https://ro.wikipedia.org/wiki/Teodor_Negoita)
5. Florica Topârceanu, *Stația Law-Racoviță-Negoită din Antarctica: un vis împlinit în lumea aisbergurilor*, revista Biblioteca Bucureștilor, Anul XV, nr. 2 - februarie 2012, p. 25-28, editată de Biblioteca Metropolitană București, ISSN 1454-0487. Articolul este disponibil în format extins 2015 la adresa <https://acad.ro/comisiiAR/Comisia-CNCA/doc2015/d0220-ArticolToparceanu.pdf>
6. *Galerie foto* la reportajul *Exclusiv. Pe urmele lui Fram. In memoriam Teodor Negoită* realizat de Cristinel C. Popa, 4 decembrie 2015 (<https://jurnalul.ro/special-jurnalul/reportaje/exclusiv-pe-urmele-lui-fram-in-memori-am-teodor-negoita-702606.html>)
7. Epaminonda, *Câteva medalii românești, Primul român la Polul Nord*, 11 noiembrie 2012 (<http://epaminonda-epaminonda.blogspot.com/2012/11/lumea-bancnotelor-lumii-128.html>)
8. Leonard Alexandru, *Întreguri poștale - plicuri: Primul român la Polul Nord*, Jurnal filatelic, 6 mai 2020 (<http://jurnalulfilatelic.blogspot.com/2020/05/intreguri-postale-plicuri-primul-roman.html>)
9. Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP), *AMAP Assessment 2015: Radioactivity in the Arctic* (Chapter 2: *Update on sources of radioactive contamination in the Arctic and possible effects of climate change*, 2.3.2.1. Peatlands (Terenuri de turbă) p. 15-16; References p. 84), Oslo, Norway, 2016, ISBN 978-82-7971-098-1 (<https://www.amap.no/documents/doc/amap-assessment-2015-radioactivity-in-the-arctic/1457>).